

Оцінка ставлення студентів до організації процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз досліджень цієї проблеми. За останні роки в Україні спостерігається зниження обсягу рухової активності студентів [1; 8; 9]. Така тенденція негативно позначається на фізичному розвитку, фізичній підготовленості та функціональному стані молоді, що обумовлює особливу соціальну значущість збереження й зміцнення здоров'я студентів [4; 5; 7]. Водночас аналіз спеціальної літератури свідчить про те, що сучасна організація фізичного виховання у вищих навчальних закладах не досить ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я та зацікавленості значної кількості студентів заняттями фізичними вправами [1; 2; 6; 7; 9].

Дослідники встановили, що цілі, які ставлять студенти перед заняттями з фізичного виховання, а також їх неповна реалізація на заняттях – це резерв для подальшого вдосконалення організації та змісту фізичного виховання студентів ВНЗ [3]. Науковці підкреслюють, що студентська молодь байдуже ставиться до змісту обов'язкових фізкультурних занять [1; 7; 9]. Це свідчить про нагальну потребу розробки нових науково обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах та обумовлює актуальність досліджень у цьому напрямі.

Дослідження проводили згідно з темою Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури й спорту на 2011–2015 рр. 3.1 «Вдосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах» (номер держреєстрації – 0111U001733) і теми науково-дослідної роботи Міністерства освіти і науки України на 2012–2015 рр. «Історичні, теоретико-методологічні засади формування рекреаційної діяльності різних груп населення» (номер держреєстрації – 0112U007808).

Мета дослідження – вивчити ставлення студентів до організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення даних фахової науково-методичної літератури й документальних матеріалів, педагогічні, методи соціологічні методи дослідження, математичне опрацювання отриманих даних.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для оцінки ставлення студентів до організації занять із фізичного виховання у вищому навчальному закладі проведено анкетування. Його необхідність обумовлена низкою причин. По-перше, прагненням розробити ефективну систему фізичного виховання студентів, яка повинна максимально враховувати особливості конкретної вибірки досліджуваних. До цих особливостей відносять рівень теоретичних знань та вмінь студентів, характер рекреаційно-оздоровчої активності студентів у вільний час, ступінь декларованої й реальної включеності в заняття руховою активністю; характер і ступінь очікувань від занять фізичним вихованням та інше. По-друге, індивідуалізація занять із фізичного виховання можлива тільки при врахуванні соціально-психологічних факторів, а не тільки результату оцінки стану здоров'я й фізичної підготовленості студентів. По-третє, використання даних інших численних досліджень соціально-психологічних особливостей студентів обмежене через відмінності в умовах навчання та побутових умов студентів, у характері організації фізичного виховання тощо. Крім того, проведені дослідження характеризуються відносно невеликою кількістю охоплених опитуванням студентів, що не дає підстав для широких узагальнень і перенесення отриманих результатів на інший контингент досліджуваних. Програма обробки відповідей дала змогу провести не тільки кількісну оцінку відповідей на кожне питання, а й установити характер і ступінь взаємозв'язку між відповідями на те чи інше питання. Цим досягався не лише ступінь об'єктивності відповідей на питання, а й установлювалися взаємозв'язки між різними соціально-психологічними факторами, що визначають ефективність фізичного виховання.

Анкета включала 30 питань-стверджень, які дали змогу визначити ставлення студентів до організації процесу фізичного виховання. Респондентам пропонували погодити своє ставлення в балах від 1 до 5 з кожним із 30 тверджень за такою схемою: 1 – зовсім не згодний, 2 – мені байдуже; 3 – частково погоджуюся, 4 – скоріше так, ніж ні, 5 – повністю погоджуюся.

Отримані відповіді свідчать про наявність значних розбіжностей у ставленні студентів до організованих занять фізичним вихованням у вищому навчальному закладі. Це проявляється у відповідях респондентів щодо цільової спрямованості таких занять. Більшість студентів не

очікують від них високої ефективності щодо підвищення рівня здоров'я (41,1 %), покращання морально-вольових якостей (33,3 %), підвищення психоемоційного стану (41,1 %). Окрім того, значна частка студентів ходить на заняття, щоб отримати оцінку (залік) і, якби такі заняття не були обов'язковими, то більшість опитаних не відвідували б їх узагалі (41,1 %). Тих, хто за будь-яких обставин старастся регулярно займатися фізичною культурою в межах організованих занять, – лише 5 %. Третина респондентів, на жаль, не пов'язують участь у заняттях із фізичного виховання з подальшою можливістю використовувати отримані знання й навички в подальшому житті (36,1 %).

Студенти водночас наголошують, що для них більш привабливі заняття в позанавчальний час, рекреаційно-оздоровчої або спортивної спрямованості, оскільки там створено умови для спілкування з цікавими людьми, однодумцями, наявний позитивний психоемоційний клімат, можливість обирати заняття з урахуванням власних уподобань до видів рухової активності (55,8 %).

Більшість опитаних вважають, що зміст занять має включати різні види рухової активності ігрової та розважальної спрямованості (47,1%). Частина студентів бажає займатися фізичними вправами у вихідні дні й під час канікул (38,2 %). Вони із задоволенням брали би участь у спортивних і рекреаційно-оздоровчих заходах у вільний час, проте наголошують: щоб заняття під час канікул не переривались, їх обов'язково повинен хтось контролювати, тобто не сформовано внутрішні стимули.

У процесі анкетування також визначено цільову спрямованість занять фізичними вправами у вільний час, що полягає в можливості підвищити показники психоемоційного стану (самопочуття, активність, настрій), відчуття почуття радості й задоволення, підвищити рівень знань рекреаційно-оздоровчої спрямованості, сприяти вихованню волі, характеру, самодисципліни (55,8 %).

Тільки 26,6 % опитаних студентів залучено до самостійних занять фізичними вправами, 5,9 % респондентів беруть участь у спортивних змаганнях та фізкультурно-оздоровчих заходах, які організовує кафедра фізичного виховання, що свідчить про незначний інтерес до таких подій.

Оцінка мотивації студентів до занять фізичною культурою й спортом засвідчила, що рівень мотивації дівчат (загальна сума – 98,47 бала) – середньо виражений, а хлопців (загальна сума – 107,74 бала) – провідний (табл. 1).

Згідно з методикою обробки результатів дослідження до провідних належать мотиви, сума яких складає вісім і вище балів, середньо вираженими вважаються мотиви, сума яких – від п'яти до семи балів, малозначущими – сума яких становить менше п'яти балів. При детальній оцінці пріоритетних мотивів до занять помітно їх різницю між хлопцями й дівчатами. Провідними мотивами занять фізичними вправами хлопців є такі, як задоволення від руху (8,56 бала), позитивні емоції (8,37), спілкування (8,14), самовдосконалення (7,86), домінування (7,63), ігри та розваги (7,58); серед дівчат – задоволення від руху (8,64 бала), позитивні емоції (7,88), рухова активність (7,56), самовдосконалення (7,37); повинності (7,29), звички (7,17). Тобто, основні відповіді студентів перебували в межах 4–5 балів, що відповідає якісним відповідям «скоріше так, ніж ні» та «повністю погоджуюся».

Відмінності в мотивах занять хлопців і дівчат проявлялися також у переважанні суперництва в хлопців – 7,51 бала, дівчат – 5,32; самозбереження здоров'я в хлопців – 7,49, дівчат – 6,81; набуття практичних навичок у хлопців – 6,23 бала, дівчат – 5,58.

Незначущими мотивами для таких студентів вважаються наслідування (дівчата – 4,49 бала) та оцінка оточуючих (зовнішній аспект) (дівчата – 4,54 бала, хлопці – 4,70 бала). Серед дівчат виражених мотивів (сума балів понад 8) практично не виявлено (окрім задоволення від руху).

Виявлені пріоритетні класи мотивів потрібно враховувати під час організації занять із фізичного виховання зі студентами.

Установлено, що тільки третина студентів (31% – дівчата, 39% – хлопці) повністю задоволені організацією фізичного виховання у ВНЗ. 46 % досліджуваних не зовсім задоволені заняттями, що вважаються великим резервом в удосконаленні організації й змісту фізичного виховання. Крім того, частина студентів (6 %) негативно ставляться до тих занять, які організовані кафедрою фізичного виховання. Організація занять із фізичного виховання відбивається й на інтересі студентів до цих занять. Так, більшості із них (32 %) переважно подобаються проведені заняття, 20 % студентів повністю задоволені заняттями. Водночас 34% студентів лише іноді подобаються проведені заняття, 10 % загалом не подобається заняття і 4 % – зовсім не цікаві ці заняття. Отже, майже половина студентів (47,1 %) не знаходять реалізації своїх рекреаційно-оздоровчих інтересів на заняттях, що є підставою для розробки більш ефективної системи фізичного виховання.

Таблиця 1

Оцінка мотивації студентів до занять із фізичної культури й спорту

Мотив	№ питання	Кількість балів		№ питання	Кількість балів		Кількість балів		Сума балів	
		юнаки	дівчата		юнаки	дівчата	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата
Самозбереження здоров'я	1	3,84	3,56	16	3,65	3,25	7,49	6,81		
Самовдосконалення	2	3,93	3,75	17	3,93	3,63	7,86	7,37		
Рухова активність	3	3,81	3,69	18	3,79	3,86	7,60	7,56		
Повинності (внутрішній аспект)	4	3,49	3,32	19	3,81	3,97	7,30	7,29		
Оцінка оточуючих (зовнішній аспект)	5	2,28	2,42	20	2,42	2,12	4,70	4,54		
Придбання практичних навичок	6	3,26	2,86	21	2,98	2,71	6,23	5,58		
Спілкування	7	3,81	3,27	22	4,33	3,51	8,14	6,78		
Домінування	8	4,16	3,34	23	3,47	2,85	7,63	6,19		
Фізкультурно-спортивні інтереси	9	4,00	3,59	24	3,00	2,39	7,00	5,98		
Суперництво	10	3,56	2,41	25	3,95	2,92	7,51	5,32		
Задовolenня від руху	11	4,42	4,19	26	4,14	4,46	8,56	8,64		
Ігри й розвага	12	4,16	3,93	27	3,42	2,93	7,58	6,86		
Наслідкування	13	2,81	2,49	28	2,23	2,00	5,05	4,49		
Звички	14	3,51	3,42	29	3,21	3,75	6,72	7,17		
Позитивні емоції	15	4,26	4,03	30	4,12	3,85	8,37	7,88		
Загальна сума балів		55,30	50,29		52,44	48,19	107,74	98,47		

Висновки. У результаті дослідження вивчено ставлення студентів до організованих занять із фізичного виховання. Установлено, що більшість із них не задоволені організацією й основним їх мотивом (примус, необхідність отримання заліку). Водночас визначено провідні мотиви юнаків та дівчат до занять фізичною культурою й спортом: серед юнаків – це задоволення від руху (8,56 бала), позитивні емоції (8,37), спілкування (8,14), самовдосконалення (7,86), домінування (7,63), ігри та розваги (7,58), серед дівчат – задоволення від руху (8,64 бала), позитивні емоції (7,88), рухова активність (7,56), самовдосконалення (7,37), повинності (7,29), звички (7,17). Виявлені пріоритетні класи мотивів варто враховувати під час організації занять із фізичного виховання зі студентами. Установлено, що більшість мотивів може задовольнятися в процесі рекреаційно-оздоровчої діяльності досліджених, що потребує розробки підходів до організації такої діяльності в умовах вищих навчальних закладів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягатимуть у створенні соціально-психологічних та організаційно-методичних умов формування рекреаційної культури студентської молоді в процесі фізичного виховання.

Джерела та література

1. Захаріна Є. А. Організаційні умови вдосконалення фізичного виховання у вищому закладі освіти / Є. А. Захаріна // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2007. – № 1. – С. 64–67.
2. Кашуба В. О. Оцінювання та аналіз складових здорового способу життя студентської молоді / В. О. Кашуба, С. М. Футорний, О. В. Андрєєва // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 7. – С. 59–65.
3. Круцевич Т. Ю. Проблеми організації рекреаційно-оздоровчих занять в структурі дозвільної діяльності студентської молоді / Т. Ю. Круцевич, О. В. Андрєєва, О. Л. Благій // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди»: наук.-теорет. зб. – 2012. – С. 100–116.
4. Малахова Ж. В. Здоровьеформирующие технологии в системе высшего образования / Ж. В. Малахова // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012. – Вип. 8. – 2012. – С. 28–31.
5. Мартинюк О. Інноваційні технології в фізичному вихованні студентської молоді / О. Мартинюк // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2006. – № 2. – С. 113–116.
6. Організаційно-методичні основи фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів: монографія / В. І. Мудрік, О. З. Леонов, І. В. Мудрік, А. І. Ільченко, Є. П. Козак; за ред. В. І. Мудрика. – К.: Пед. думка, 2010. – 192 с.
7. Футорний С. М. Шляхи удосконалення організації фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів / С. М. Футорний // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х.: ХДАДМ (ХХІІ), 2013. – № 12. – С. 94–101.
8. Юрчишин Ю. В. Ефективність експериментальної технології залучення студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості у покращенні показників фізичного стану / Ю. В. Юрчишин, М. В. Дутчак // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х.: ХДАДМ (ХХІІ), 2012. – № 8. – С. 130–134.
9. Ядвіга Ю. П. Фізичне виховання студентів вищого навчального закладу економічного профілю в період трансформації вищої освіти України в європейський простір: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.02 / Ю. П. Ядвіга / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2011. – 20 с.

Анотації

Мета дослідження – вивчення ставлення студентів до організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Установлено, що тільки третина студентів повністю задоволена організацією фізичного виховання у ВНЗ, основним мотивом цих занять є примус (необхідність отримання заліку). Близько половини студентів не знаходять реалізації своїх фізкультурно-оздоровчих і рекреаційних інтересів на заняттях, що зумовлює необхідність розробки більш ефективної системи фізичного виховання. Оцінка мотивації студентів до занять фізичною культурою й спортом показала, що рівень мотивації дівчат загалом середньовиражений, а хлопців – провідний. На основі результатів соціологічного дослідження виявлено провідні мотиви до занять фізичними вправами: для юнаків – задоволення від руху, позитивні емоції, спілкування, самовдосконалення, домінування, ігри та розваги; для дівчат – задоволення від руху, позитивні емоції, рухова активність, самовдосконалення. Визначено, що більшість мотивів може задовольнятися в процесі рекреаційно-оздоровчої діяльності студентів, що потребує розробки підходів до організації такої діяльності в умовах вищих навчальних закладів.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, мотив, ставлення, оцінка.

Елена Андреева, Алексей Садовский. Оценка отношения студентов к организации процесса физического воспитания в высших учебных заведениях. Цель исследования – изучение отношения студентов к организации физического воспитания в высших учебных заведениях. Установлено, что только треть респондентов полностью удовлетворена организацией физического воспитания в вузе. Основным мотивом этих занятий является принуждение (необходимость получения зачета). Почти половина студентов не находят реализации своих физкультурно-оздоровительных и рекреационных интересов на занятиях, что обуславливает необходимость разработки более эффективной системы физического воспитания. Оценка мотивации студентов к занятиям физической культурой и спортом показала, что уровень мотивации девушек в целом средне выраженный, а юношей – ведущий. На основе результатов социологического исследования определены ведущие мотивы к занятиям физическими упражнениями: для юношей – удовольствие от движения, положительные эмоции, общение, самосовершенствование, доминирование, игры и развлечения; для девушек – удовольствие от движения, положительные эмоции, двигательная активность, самосовершенствование. Установлено, что большинство мотивов может быть удовлетворено в процессе рекреационно-оздоровительной деятельности студентов, что требует разработки подходов к её организации в условиях высших учебных заведений.

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, мотив, отношение, оценка.

Olena Andreeva, Aleksei Sadovskii. Assessment of Students' Attitude Toward the Organization of the Process of Physical Education in Higher Education Institutions. The aim of the study was to examine the students' attitude to the organization of physical education in higher education institutions. It was found that only a third of the students completely satisfied with the organization of physical education in high education institution, the main motive for the classes is enforcement (the need to get a credit for the course). Almost half of the students are unable to implement their health and fitness, and recreation all interests during the classes, and this necessitates development of more efficient system of physical education. The data of assessment of students' motivation to physical culture and sports classes show that the level of motivation of girls in general is moderately expressed, while that of boys is leading. Based on the results of the survey, the main motives to physical exercise classes were determined: for boys, they include pleasure from motion, positive emotions, communication, self-improvement, domination, games and entertainment; for girls, they include pleasure from motion, positive emotions, physical activity, self-improvement. It was found that the majority of motifs can be satisfied in the entertainment and recreational activities of students, and this necessitates the development of approaches to the organization of such activities in conditions of higher education institutions.

Key words: physical education, students, motive, attitude, assessment.